

VZNIK PRASLOVANŠTINY, CHRONOLOGIE PRASLOVANŠTINY, PRASLOVANSKÁ PRAVLAST, PRASLOVANSKÁ MIGRACE

Hned na začátek připomeňme vývojové fáze předcházející praslovanštině, o nichž jsme pojednali v předchozích tématech:

1. Nostratická fáze: před rokem 8000 p. n. l.
2. Indoevropská fáze: 8000 – 3000 p. n. l. (protoindoevropské jazykové společenství: asi 6000 p. n. l.; klasická indoevropština: asi do roku 3000 p. n. l.)
3. Desintegrace indoevropštiny: 3000 – 1800 p. n. l.
4. Oddělení baltoslovanských dialektů od ostatních indoevropských dialektů: asi 1800–1600 p. n. l.
5. Protobaltská fáze: 1800 – 500 p. n. l.

Kolem roku 700 př. n. l. začíná proces postupného vzniku praslovanštiny, který se realizoval patrně v období 700 p. n. l. – 500 n. l. Na jeho konci se nachází raná praslovanština (protoslovanština).

Vznik praslovanštiny souvisí s procesem etnogeneze Praslovanů (tj. jejich proměny v samostatný národ). Tento proces se odehrál na nepříliš rozsáhlém území, neboť společný vývojový základ slovanských jazyků praslovanština byla v počátečních fázích jednotná, bez výrazných nářečních rozdílů (determinovaných zpravidla větší územní rozlohou, a tím i izolací jednotlivých společenství mluvčích daného jazyka).

Kde se nacházela pravlast Praslovanů je předmětem diskusí. V zásadě existuje pět koncepcí:

- a) autochtonní koncepce – tam, kde nyní žijí Slované, sídlili od počátku také Praslované (velmi nepravděpodobné);

PLIN005 Od praslovanštiny k češtině, téma 4, Praslovanština I – vnitřní periodizace, pravlast, migrace, tendence k harmonizaci artikulace

- b) asijská koncepce – pravlast Praslovanů se nachází v centrální Asii (dnešní Turkmenistán – velmi nepravděpodobné);
- c) podunajská koncepce – pravlast Praslovanů se nachází v Panonii (velmi nepravděpodobné);
- d) východoevropská koncepce – pravlast Praslovanů se nachází v oblasti horního toku Volhy (spíše nepravděpodobná);
- e) zakarpatská koncepce – Pravlast Praslovanů se nachází do území mezi Labem, Karpaty a Dněstrem (velmi pravděpodobná); má několi verzí:
 - území dnešního východního Německa a západního Polska;
 - území východního Polska a západní Ukrajiny;
 - území východní Ukrajiny.

Určení pravlasti je zvláště problematické, neboť starověké prameny (zejména antické) Praslovany (nebo slovanské kmeny) prakticky nezmiňují. První (navíc sporné) zprávy o praslovanských kmenech pocházejí až z 1. a 2. stol. n. l. (*Antové, Budinové, Venedové* apod.). Jednoznačné doklady jsou známy teprve z 6. stol., tj. z doby počátků praslovanské migrace, a to od řeckých historiků Iordana (*Sclaveni*) a Prokopia Caersijského (*Sklabenoi*).

Definitivní zjištění pravlasti bude zřejmě obtížné, nicméně z toponym (zejména hydronym) je zřejmé, že se Praslované dlouhodobě vyskytovaly na území nacházejícím se nyní mezi Polskem, Ukrajinou a Běloruskem.

Z jazykových dat také plyne, že sousedy Praslovanů byli Baltové (směrem na východ nebo na sever), Germáni (směrem na západ nebo na sever), Kelti (směrem na západ), Illyrové (směrem na západ), Sarmati (směrem na východ?); Praslované snad byli v kontaktu s některými ugrofinské a turkotatarskými národy (směrem na východ).

Jednotlivé vývojové fáze praslovanštiny můžeme stanovit následovně:

1. Počátek vydělování slovanských dialektů baltoslovanského společenství: 700 p. n. l. – 200 n. l., protoslovanština.
2. Raná praslovanština: 200 n. l. – 400 n. l.
3. Klasická praslovanština: 400–800 n. l.

PLIN005 Od praslovanštiny k češtině, téma 4, Praslovanština I – vnitřní periodizace, pravlast, migrace, tendence k harmonizaci artikulace

4. Pozdní praslovanština: 800–1000 n. l.; v tomto období dochází k dovršení nářečního štěpení praslovanštiny.

Pro vývoj praslovanštiny byla rozhodujícím momentem migrace praslovanských kmenů z původní pravlasti do oblasti střední, jižní a východní Evropy. Tato migrace byla způsobena velkým stěhováním národů zapříčiněných zánikem římské říše.

Stěhování praslovanských kmenů začalo přibližně v 5. stol. n. l. a probíhalo zejména v 6. a 7. stol. n. l. Realizovalo se v různých směrech, v několika fázích a patrně nemělo lineární charakter (tj. nelze předpokládat, že se realizovalo jako cesta z bodu A do bodu B).

Migrace probíhala třemi proudy:

1. Směrem na jih, tento proud se rozdělil na dvě větve: jedna směřovala po Dunaji až do Panonie a Dalmácie, druhá na Balkán.
2. Směrem na západ až po hranici Labe, boční proud tohoto osidlování se od severu stočil do oblastí českých zemí a na Slovensko.¹
3. Směrem na východ, do oblasti horního toku Dněstru a severního Povolží.

Slované přicházeli na území, která nebyla pustá, nýbrž do oblastí, na nichž žili zbytky původního obyvatelstva (na našem území to byly zřejmě Germáni).

FONOLOGICKÝ SYSTÉM PRASLOVANŠTINY NA POČÁTKU MIGRACE PRASLOVANŮ (6. STOL. N. L.)

V období, kdy se v důsledku stěhování národů jaly Praslované opouštět svou pravlast, začaly na fonologický systém praslovanštiny působit změny, které byly sice všem praslovanským kmenům společné, které se však v jednotlivostech vyznačovaly odlišnými výsledky či průběhem. V důsledku těchto změn nastal proces nářečního štěpení praslovanštiny, na jehož základě se postupně konstituovaly tři dialekty pozdní praslovanštiny (západní, východní a jižní).

¹ Na území Slovenska a Moravy se setkal onen jižní proud západní migrační vlny a dunajská větev jižní migrační vlny.

Výchozí fonologický systém praslovanštiny před nářečním štěpením je velmi podobný fonologickému systému protobaltštiny (rekonstruovanému v předchozích tématech). Lze rekonstruovat následovně:

Krátké vokály

	přední	zadní
vysoké	<i>ĩ</i>	<i>ũ</i>
nízké	<i>ě</i>	<i>ǣ</i>

Dlouhé vokály

	přední	zadní
vysoké	<i>ī</i>	<i>ū</i>
nízké	<i>ē</i>	<i>ā</i>

Vokál **ǣ* vznikl splynutím ide. *a* a *o* v jeden otevřený a labializovaný vokál. Jak je z tabulky zřejmé, vokály se vyznačovaly opozicí přední – zadní vokál (*ĩ-ũ, ě-ǣ, ī-ū, ē-ā*), krátký – dlouhý vokál (*ĩ-ī, ě-ē, ũ-ū, ǣ-ā*) a vysoký – nízký vokál (*ĩ-ě, ī-ē, ũ-ǣ, ū-ā*).

Praslovanština disponovala čtyřmi klesavými diftongy, které bychom podle pozice diftongického komponentu mohli dělit na přední a zadní:

přední	zadní
<i>eĩ</i>	<i>eũ</i>
<i>ǣĩ</i>	<i>ǣũ</i>

Původní indoevropské slabikotvorné sonanty měly v psl. zřejmě neslabičný charakter: ve slabice se vedle nich vyskytovala ústní samohláska, jejíž kvalita byla způsobena měkkostí / tvrdostí sonanty (historicky viděno lze tedy u nich podobně jako u monoftongů a diftongů stanovit základní opozici přední – zadní):

- za měkkou sonantu: $*r' > *īr$, $*l' > *īl$, $*m' > *īm$, $*n' > *īn$;
- za tvrdou sonantu: $*r > *ūr$, $*l > *ūl$, $*m > *ūm$, $*n > *ūn$.

Konsonantický systém byl ve srovnání s většinou současných slovanských jazyků prostý:

místo artikulace		labiály	alveoláry		palatály	veláry
způsob artikulace						
okluzívy	ústní	neznělé	<i>p</i>	<i>t</i>		<i>k</i>
		znělé	<i>b</i>	<i>d</i>		<i>g</i>
	nazální		<i>m</i>	<i>n</i>		
semiokluzívy		neznělé				
		znělé				
konstruktivy		neznělé		<i>s</i>		<i>ch</i>
		znělé	<i>w</i>	<i>z</i>		
	laterální			<i>l</i>		
	vibranty			<i>r</i>		
	aproximanty				<i>j</i>	

Konsonant *ch* je slovanská inovace: vytvořil se na počátku psl., a to z ide. $*s$ nacházejícího se bezprostředně po *i u r k* (tzv. zákon *ruki*). Konsonantický systém se vyznačoval opozicemi: 1) znělosti – neznělosti (*b – p, d – t, z – s, g – k*), 2) nekontinuitnosti – kontinuitnosti (*b – w, t – s, z – d, k – ch*), 3) nazálnosti – nenazálnosti (*m – b, n – d*).

Ve vývoji fonologického systému psl. lze odlišit tři zásadní tendence, které mají povahu jazykových zákonů:

- I. Tendence k harmonizaci artikulace.
- II. Tendence k progresivní sonoritě slabiky.
- III. Defonologizace kvantity.

I. TENDENCE K HARMONIZACI ARTIKULACE

Tato tendence se projevuje rozličnými palatalizacemi a přehláskami.

1) Palatalizace velár

Za příčinu palatalizací se tradičně považuje slabičná harmonie (tendence k asimilaci místa artikulace konsonantů a vokálů v rámci slabiky). Této změně podléhají veláry *k g ch*, které se v kontaktu s přední samohláskou mění na měkké alveolární konsonanty. Celkem rozlišujeme tři palatalizace (1., 2. a 3. palatalizace velár, přičemž existence 3. palatalizace je sporná). Palatalizace dělíme:

- a) podle pozice fonému, jež působí palatalizace, vůči palatalizované veláře:
 - regresivní neboli zpětná = foném následuje za velárou (1. a 2. palatalizace);
 - progresivní = foném veláře předchází (3. palatalizace).
- b) podle fonému působícího palatalizace:
 - přední vokály **i, *e* (1. a 3. palatalizace);
 - zadní diftong **aj* (2. palatalizace).

1. palatalizace velár

Předpokládáme, že tato změna proběhla v 5. století. Její výsledky jsou v zásadě společné všem slovanským jazykům.

**k > č*

**kelověkъ > *čelověkъ (člověk)*

**vylke > *vylče (stč. vlče → vlku)*

*g > *dž > ž	*givās > *živās (> živ)
	*bāge > *bāže (bože)
*ch > š	germ. hētaz > *šetās (šat)
	*māuchikā > *māušikā (muška)

Ve vývoji souhláskových skupin *sk*, *zg*, *sch* lze v jednotlivých větvích slovanských jazyků pozorovat rozdílné výsledky 1. palatalizace: v západoslovanských a východoslovanských jazycích se vyvinulo *šč*, *ždž*, *š*, kdežto v jihoslovanských *št*, *žd*, *š* (*piskēla > stč. píščala, stsl. pištalb).

2. palatalizace velár

Byla způsobena *ě nebo *i, které vznikly z diftongu *āi. Průběh této změny klademe do období přelomu 6. a 7. stol.: do značné míry nás k takové dataci nutí relativní chronologie, neboť tato změna mohla proběhnout až po monoftongizaci diftongu *āi > *ě / *i:

*k > c	germ. kajsar > *cēsarь
	*vīlki > *vīlci (vlci)
*g > dz > z	*vārgi > *vārdzi (vrazi)
	*bāgēcĥū > *bādzēcĥū (bozích)
*ch > ś / š	*māuchē > *māusē / *māušē (strov. stsl. musē X nč. mouše)

Jak je z nejednoznačného výsledku *ch* > *ś* / *š* zřejmé, 2. palatalizace velár neměla ve všech slovanských jazycích stejný průběh. Ve východoslovanských a jihoslovanských jazycích se vyvinula měkká sykavka *ś, kdežto v západoslovanských dialektech (s výjimkou středoslovanských dialektů, jež jsou přirozenou bází spisovné slovenštiny) se ustanovilo š: nč. Češi X slov. Česi.

Rozdíly ve výsledcích 2. palatalizace velár lze pozorovat v odlišném vývoji souhláskových skupin:

- v západoslovanských jazycích zůstaly zachovány skupiny *kv, *gv (a zřejmě i *chv), kdežto ve východoslovanských a jihoslovanských podlely veláry 2. palatalizaci velár: *kvētā > *cvētā (stsl. cvětь), *gvēzdā > *dzvēzdā (stsl. dzvězda);
- rozdílnými výsledky se vyznačují také palatalizace souhláskových skupin *sk*, *zg*: v západoslovanských a východoslovanských jazycích *šč*, *ždž* (později *št*, *žd*), kdežto v jihoslovanských *sc*, *zdz* (později *st*, *zd*): *dāškē > stč. dščě; stsl. dьscě.

3. palatalizace velár

Jak již bylo řečeno výše, výsledky této palatalizace jsou shodné s výsledky palatalizace 2. (*c, dz, ś/š*), na rozdíl od 2. palatalizace je 3. palatalizace progresivní: jejím spouštěčem je **i* (také ve formě **e*). Průběh této změny je však nepravidelný, v řadě fonologických kontextů neproběhla – za zábranu, která blokuje její realizaci, se zpravidla považuje konsonant anebo **u* následující po veláře: **migla* (*mlha*). Zpravidla se klade do 7. stol. V kontextu slovanských (či vůbec ide.) jazyků je její průběh překvapivý, neboť představuje případ nadslabičné (či heterosylabické) harmonie. To bývá zpravidla chápáno jako možný vliv altajských jazyků, v nichž se případy nadslabičné harmonie vyskytují. Možnost externího vlivu altajských jazyků na psl. je velmi reálná, neboť Praslované byly v tomto období ve styku s Huny (5. stol.), Avary (6.–8. stol.), Protobulhary (5.–9. stol.) a Chazary (7.–10. stol.).

V historické a srovnávací slavistice je existence 3. palatalizace přijímána s velkými rozpaky: řada slavistů (jako např. F. Kopečný) její existenci odmítá – její domnělé doklady pak odpůrci 3. palatalizace považují za napodobení výsledků 2. palatalizace.

<i>*k > c</i>	<i>*ātkā > *āťice²</i> (stsl. <i>отць</i> , č. <i>otec</i>) lit. <i>vainikas > *vėnics</i>
<i>*g > dz > z</i>	<i>*jingā > *jedzā</i> (<i>ježibaba, jezinka</i>) germ. <i>kuningaz > *k̄n̄dz̄</i> (<i>kněz</i>)
<i>*ch > ś / š</i>	<i>*vichēchū > *višēchū / *višēchū</i> (stsl. <i>v̄sēch̄</i> X č. <i>všech</i>)

2) Jotace

V mnohem větší šíři zasáhla konsonantický systém psl. palatalizace způsobená neslabičným *i* (*j*) následujícím za konsonantem. Chronologie této změny není úplně jednoznačná: bývá kladena do 7. a 8. století.

V některých případech je tato palatalizace způsobena měkkostí vzniklou z diftongu **eū*:

**teudjās > *t'udjās > stsl. štuzd̄b / č. cizí (< stč. cuzí)*

Veláry mají výsledky shodné s výsledky 1. palatalizace velár:

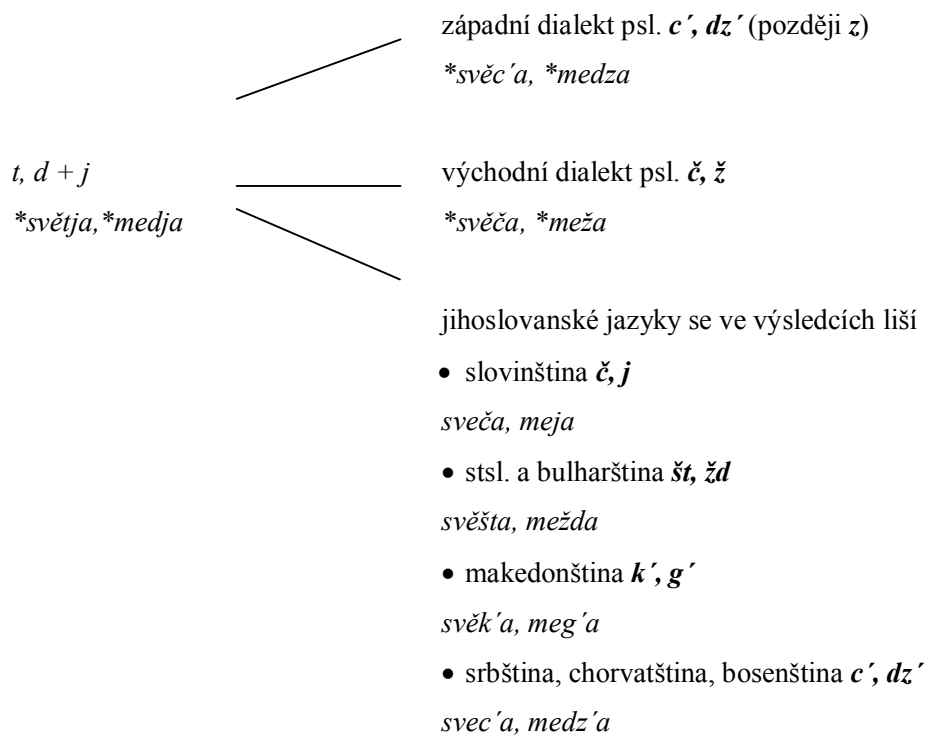
PLIN005 Od praslovanštiny k češtině, téma 4, Praslovanština I – vnitřní periodizace, pravlast, migrace, tendence k harmonizaci artikulace

*kj > č	*plāk̄jǝ > *plāčǝ (pláču)
*gj > *dž > ž	*lǫǵjǝ > *lǫžǝ (lžu)
*chj > š	*dūchjǝ > *dūšǝ (dýchám)

Některé případy jotace jsou ve výsledcích všem slovanským jazykům společné:

*rj > r'	*ǣrjǝ > *ǣr'ǝ (orám)
*lj > l'	*pǣlje > *pǣl'e
*nj > n'	*kǣnjǝ > *kǣn'ǝ (kuň)
*sj > š	*sjǫti > *šǫti (šít)
*zj > ž	*vǣzjǝ > *vǣžǝ (vozím)

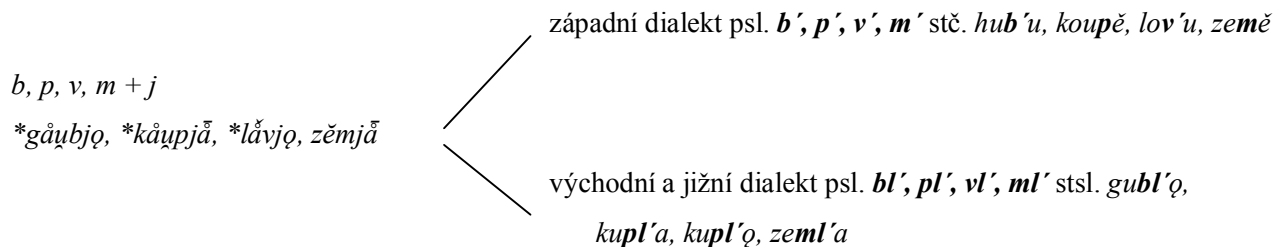
Vysokou mírou diferencí ve střídnicích se vyznačuje jotace *t, d*:

² Po palatalizaci se *ǣ* ocitlo v pozici po měkké souhlásce, což vedlo k jeho přehlásce v *e* (viz níže).

PLIN005 Od praslovanštiny k češtině, téma 4, Praslovanština I – vnitřní periodizace, pravlast, migrace, tendence k harmonizaci artikulace

U labiál je zřejmý rozdíl mezi východo- a jihoslovanskými jazyky na jedné straně a západoslovanskými na straně druhé. V prvním případě se vytvořilo na místě *j* tzv. *l*-epentetické, v případě druhém je na místě *j*otace měkká labiála:

Dosud ne zcela uspokojivě zodpovězenou otázkou historické slavistiky zůstává to, jestli absence *l*-epentetického v západoslovanských jazycích 1) od začátku nebylo v západním dialektu praslovanštiny přítomno, 2) zpočátku bylo přítomno i zde, avšak v dalším vývoji bylo podobně jako v bulharštině odstraněno. Soudě podle některých dokladů se zdá jako pravděpodobná varianta 1).

3) Přehlásky **ǫ* > *e*, **u* > *i*

Tato změna zasáhla zadní samohlásky v pozici po *j* – jejím výsledkem jsou přední samohlásky (proběhla zřejmě na přelomu 5. a 6. stol.). Provedení přehlásek lze chápat jako výsledek tendence k harmonizaci artikulace v rámci slabiky:

**sjǫti* > **sjīti* (*šítí*)

**jǫgǫ* > **jīgǫ* (*jho*)

**mǫrjǫ* > **mārje* (*moře*)

**jǫgǫ* > **jēgo* (*jeho*)

CVIČENÍ

1. **Spojte jednotlivé vývojové fáze směřující ke vzniku praslovanštiny s jejich datací:**

nostratická fáze	1800–1600 p. n. l.
indoevropská fáze	1800 – 500 p. n. l.
desintegrace indoevropštiny	3000 – 1800 p. n. l.
oddělení baltoslovanských dialektů od ostatních indoevropských dialektů	od 8000 – 3000 p. n. l.
protobaltská fáze	před rokem 8000 p. n. l.

2. **Hypotetickým obdobím počátku praslovanštiny je období:**
 - a/ 1500–1000 př. n. l.
 - b/ 700–500 př. n. l.
 - c/ 500–800 n. l.
 - d/ 800–1000 n. l.

3. **Spojte názvy jednotlivých hypotéz o praslovanské Pravlasti s jejich geografickým určením:**

autochtonní koncepce	pravlast Praslovanů se nachází v oblasti horního toku Volhy
asijská koncepce	tam, kde nyní žijí Slované, sídlili od počátku také Praslované
podunajská koncepce	Pravlast Praslovanů se nachází do území mezi Labem, Karpaty a Dněstrem
východoevropská koncepce	pravlast Praslovanů se nachází v centrální Asii
zakarpatská koncepce	pravlast Praslovanů se nachází v Panonii

4. **Označte nesprávnou verzi zakarpatské koncepce o praslovanské Pravlasti:**
 - a/ území dnešního východního Německa a západního Polska
 - b/ území východního Polska a západní Ukrajiny
 - c/ území východní Ukrajiny
 - d/ území na dolním toku Rýna

5. **Zatrhněte národ, s jehož příslušníky Praslované ve své pravlasti zřejmě nesousedili:**
 - a/ Baltové
 - b/ Germáni
 - c/ Kelti
 - d/ Řekové

6. **Spojte jednotlivé vývojové fáze praslovanštiny s jejich datací:**

počátek vydělování slovanských dialektů baltoslovanského společenství (protoslovanština)	800–1000 n. l.
raná praslovanština	700 p. n. l. – 200 n. l.
klasická praslovanština	200 n. l. – 400 n. l.
pozdní praslovanština	400–800 n. l.

7. **Označte nesprávný směr praslovanské migrace v období tzv. velkého stěhování národů:**
 - a/ jih
 - b/ sever
 - c/ východ
 - d/ západ

8. **Migrace Praslovanů z jejich pravlasti do ostatních částí Evropy začala přibližně:**
.....

9. **Napište symbol pro krátké labializované *ǫ*:**
odpověď:

10. **Napište symbol pro dlouhé *u*:**
odpověď:

11. **Napište symbol pro zadní diftongický komponent:**
odpověď:

12. **Vyskytoval se v psl. 6. stol. n. l. vokál *o*?**
ano
ne

13. **Vyskytovaly se v psl. 6. stol. n. l. nosovky?**
ano
ne

14. **Zatrhňte správnou větu:**
V psl. 6. stol. se vyskytovaly stoupavé diftongy.
V psl. 6. stol. se vyskytovaly klesavé diftongy.

15. **V psl. 6. stol. n. l. se vyskytovaly slabikotvorné sonanty.**
ano
ne

16. **Zatrhňte správnou větu:**
Artikulace psl. *w* byla bilabiální.
Artikulace psl. *w* byla labiodentální.

17. **Označte vokály, které se vyskytovaly v psl. 6. stol.**
 - a/ *ǫ, ǭ, ǣ, ē, ĭ, ĭ̄, ŭ, ū*
 - b/ *ǫ, ǭ, ǣ, ē, e, ĭ, ĭ̄, o, ŭ, ū*
 - c/ *α, e, i, o, u*
 - d/ *α, e, i, y, o, u, ə*

18. Označte diftongy, které se vyskytovaly v psl. 6. stol.:

- a/ $\underline{j}e, \underline{y}o$
- b/ $\underline{a}j, e\underline{j}, \underline{a}y, e\underline{y}$
- c/ $e\underline{j}, o\underline{y}, a\underline{y}$
- d/ ae, oe

19. Označte tendenci zasahující vývoj psl. fonologického systému v období 600–900 n. l.:

- a/ zánik a vokalizace jerů
- b/ posouvání konsonantů
- c/ defonologizace kvantity
- d/ denazalizace

20. Označte tendenci zasahující vývoj psl. fonologického systému v období 600–900 n. l.

- a/ diftongizace
- b/ tendence k progresivní sonoritě slabiky
- c/ posouvání konsonantů
- d/ denazalizace

21. Jotace byla způsobena:

- a/ $*j$
- b/ $*e, *i$
- c/ $*\check{e} / i (< *a\underline{j})$
- d/ $*i$

22. 2. palatalizace velár byla způsobena:

- a/ $*j$
- b/ $*e, *i$
- c/ $*\check{e} / i (< *a\underline{j})$
- d/ $*i$

23. 3. palatalizace velár byla způsobena:

- a/ $*j$
- b/ $*e, *i$
- c/ $*\check{e} / i (< *a\underline{j})$
- d/ $*i$

24. 1. palatalizace velár byla způsobena:

- a/ $*j$
- b/ $*e, *i$
- c/ $*\check{e} / i (< *a\underline{j})$
- d/ $*i$

25. Palatalizaci velár podlehy konsonanty:

- a/ *k, g, ch
- b/ *r, l
- c/ *p, b, m, v
- d/ *c, dz

26. Uveďte náležité výsledky 2. palatalizace velár:

*g >

27. Uveďte náležitý výsledek 1. palatalizace velár:

*k >

28. Uveďte náležitý výsledek 1. palatalizace velár:

*g >

29. Uveďte náležitý výsledek 1. palatalizace velár:

*ch >

30. 1. palatalizace velár je progresivní:

.....

31. 3. palatalizace velár je progresivní:

.....

32. Jotace je progresivní:

.....

33. 2. palatalizace byla provedena:

- a/ v 5. stol. n. l.
- b/ na přelomu 6. a 7. stol. n. l.
- c/ 7. stol. n. l.
- d/ 7.–8. stol. n. l.

34. 1. palatalizace byla provedena:

- a/ v 5. stol. n. l.
- b/ na přelomu 6. a 7. stol. n. l.
- c/ 7. stol. n. l.
- d/ 7.–8. stol. n. l.

35. Jotace byla provedena:

- a/ v 5. stol. n. l.
- b/ na přelomu 5. a 6. stol.
- c/ na přelomu 6. a 7. stol. n. l.
- d/ 7.–8. stol. n. l.

36. Přehlásky byly provedeny:

- a/ v 5. stol. n. l.
- b/ na přelomu 5. a 6. stol.
- c/ na přelomu 6. a 7. stol. n. l.
- d/ 7.–8. stol. n. l.

37. Označte palatalizaci, jejíž existence je předmětem sporu:

- a/ 1. palatalizace velár
- b/ 2. palatalizace velár
- c/ 3. palatalizace velár
- d/ jotace

38. Skupiny *kv*, *gv* nepodlehly 2. palatalizaci velár *v*:

- a/ jihoslovanských jazycích
- b/ ve všech západoslovanských jazycích
- c/ východoslovanských jazycích
- d/ jen v polštině

39. Napište výsledek změny:

**kǫrvīs* >

40. Napište výsledek změny:

**gěňǣ* >

41. Napište výsledek změny:

(**kǫjnǣ* >) **kěňǣ* >

42. Spojte podoby dané slovní formy se slovanským jazyky, ve kterých se vyskytují (týká se vývoje jotace skupiny *dj* ve formě **veǰjǫm*):

<i>viždǫ</i>		ruština
<i>viždam</i>		polština
<i>widzę</i>		staroslověnština
<i>vižu</i>		bulharština

43. Spojte podoby číslovky tisíc se slovanským jazykem, ve kterém se vyskytuje (týká se vývoje jotace ve skupině *tj*):

<i>tysqšti / tysęšti</i>		polština
<i>tisoč</i>		srbština a chorvatština
<i>tys'uc'a</i>		staroslověnština
<i>tysiqc</i>		slovinština

PLIN005 Od praslovanštiny k češtině, téma 4, Praslovanština I – vnitřní periodizace, pravlast, migrace, tendence k harmonizaci artikulace

- 44. Napište výsledek jotace ve staroslověnštině:**
*kupja >
- 45. Napište výsledek přehlásky v praslovanštině:**
*pǫljǫ >
- 46. Napište výsledek palatalizace v praslovanštině:**
*dēvikā >
- 47. Napište výsledek palatalizace v praslovanštině:**
*kělǫ >